

ELORE (ISSN 1456-3010), vol. 13 – 2/2006.

Julkaisija: Suomen Kansantietouden Tutkijain Seura ry.

[http://cc.joensuu.fi/~loristi/2_06/str_06.pdf]

RECENSION:

KONSTRUKTIONER AV MINNEN

Ronström, Owe and Palménfelt, Ulf (eds.) 2005: Memories and Visions. Studies in Folk Culture Volume IV. Department of Estonian and Comparative Folklore, Department of Ethnology, University of Tartu. Tartu University Press. 175 s.

Sofie Strandén

I antologin *Memories and Visions* ingår texter av en samling folklorister från Sverige, Finland, Estland och Litauen. Den gemensamma utgångspunkten finns i konstruktion eller produktion av minnen. Artiklarna handlar om minnen av kriget 1918 i Finland (Anne Heimo), kollektiva minnen av politisk historia i Estland (Ene Kõresaar), tradition och världsarv med Visby som exempel (Owe Ronström), turistbroschyrens anpassade bilder av Visby i relation till lokala invånarens vardagliga förståelse av staden (Carina Johansson), konstruktion av en litauisk identitet med avstamp i bilder av det mytiska svenska/skandinaviska (Lina Būgienė), samt slutligen konstruktionen av det medeltida Åbo (Tellervo Aarnipuu).

MINNEN OCH VISIONER

Texterna i antologin visar att det är möjligt att studera minneskonstruktion på många olika sätt och utgående från många olika slags material. I studierna har författarna använt sig av allt från platser, monument och byggnader till officiella dokument, dagboksanteckningar, sägner, personligt berättande och fotografier. Jag väljer att inte gå närmare in på de enskilda artiklarna även om de alla i mitt tycke är intressanta och följer bokens röda tråd, sina varierande ämnen till trots. Jag vill heller inte lyfta fram någon enskild skribent eftersom jag upplever texterna som likvärdigt läsvärda.

Boken har två begrepp i titeln: minnen och visioner. I sitt introduktionskapitel skriver Owe Ronström att den nyare forskningen kring minnen intresserar sig för konstruktionen av minnen, för minnenas betydelser och funktioner i samhället, då man tidigare i stället framför allt ville granska sanningshalten i minnen. Den röda tråden som binder samman artiklarna är att minnen ses som sociala processer genom vilka det förflutna representeras i nutiden. Hur detta uttrycks är kulturbundet. Vi-

sionerna är representationer av det som ska komma, och kan enligt Ronström tolkas som minnen som ännu inte har hänt. Han vill att traditioner, kulturarv, ritualer och seder ska förstås som något som för det frånvarande (dåtid eller framtid) i kontakt med det närvarande och tvärtom. Ronström summerar det hela som att minnen, liksom ovan nämnda kulturyttringar, är gjorda i nutiden, så att säga av det förflutna för framtiden.

HISTORISERING, AUTENTICITET OCH ESTETISERING

Att utgå från konstruktion eller produktion när det gäller minnen gör det enligt Ronström möjligt att se både människor och produkter, i det här fallet minnen och visioner, som aktiva, fast på olika sätt. Det är inte enbart betydelseerna, utan också verkan hos studieobjekten som ligger i fokus. Institutioner, broschyrer och liknande ställen där minnen, saker, bilder och så vidare skapas och sparas, producerar samtidigt också sätt att närma sig, förnimma och hantera dessa saker.

Begrepp som ses som viktiga i detta minnesproducerande sammanhang är historisering, autenticitet och estetisering. Med historisering avser Ronström olika sätt att bifoga det förgångna (*pastness*), något helt väsentligt för minnenas del. Det frånvarande sätts i förgrunden, och frågor som exempelvis hur minnesproduktionen gjordes, av vem och i vilket syfte blir oviktiga.

Autenticitet handlar enligt Ronström om att bifoga fakta, sanning, men också en viss känsla. Det slags legitimitet som autenticiteten ger grundar sig inte så mycket på historiska fakta, utan mera på känslorna. När något förmedlas som autentiskt förmedlas samtidigt också värderingar. Ronström har kategoriserat fem olika slag av autenticiteter: autenticitet hos producenten, i produkten, i produktionen, hos konsumenten och slutligen autenticitet av modellen eller arketypen.

Estetiseringen innebär enligt Ronström att olika värden bifogas som överstrider ett här och nu, och som sätter produkten i förbindelse med det förment evigt mänskliga och sköna. I kulturarvsproduktionen ses ”skönhet” som något självklart. Samtidigt är det enligt honom ett sätt att utöva makt. Estetiseringen bidrar också till att göra något synligt, vilket är centralt inom mycket av kulturarvsproduktionen.

TEORI OCH BELYSANDE EXEMPEL I SAMKLANG

Den något teoretiska inledningen får förklarande exempel i antologins artiklar, och efter läsning av artiklarna upplever jag att jag fått en djupare förståelse av den teoretiska ramen. Enligt mig samarbetar Ronströms introduktionskapitel mycket bra med de övriga texterna i boken, men för min egen del krävde kapitlet dock också en andra genomgång med de belysande exemplen ur artiklarna i minnet.

SOFIE STRANDÉN

Den, som jag ser det, största behållningen av boken är att den visar att allt vi ser omkring oss och hör berättas är konstruktioner. Konstruktionerna kan i sin tur vara mer eller mindre medvetna, och det som vi alla kommunicerar till vår omgivning är färgat och vinklat. Man måste alltid ställa sig frågor som vems historia, bild, "mindscape" det är som kommuniceras och i vilket syfte.

För egen del får jag ut mycket av läsningen av artiklarna, och jag ser också tankemässiga kopplingar till flera av mina kollegors avhandlingsarbeten. Jag ser samtidigt en bok som rent innehållsligt kan introducera en oinvigd till en annan syn på det svenska, sedd genom litauiska glasögon, en bok som kan ge en inblickar i det postsovjettiska Estland med dess olika synvinklar på Sovjettiden, och som visar en annan bild än den officiella "vita" av inbördeskriget 1918 i Finland. Innehållsligt ser jag också bilden av två städer med lång stadshistoria träda fram genom kritisk granskning. Att den ena staden som studeras är Åbo gör bara att jag som åbobo får ett ännu större intresse att läsa. Och det är med stort intresse jag läser hela boken.

FM Sofie Strandén är forskarstuderande i folkloristik vid Åbo Akademi.